

но для людей, тварин та ін.), або експлуатації (характерно для різноманітних речей).

Наприклад: загальними ознаками для шин є їх розмірні характеристики, малюнок протектора, загальна конструкція, різноманітні клейма та маркірування. Приватними будуть дефекти, що виникли в процесі виготовлення конкретного екземпляра (при цьому слід мати на увазі, що ознаки які є проявом властивостей конкретної форми за допомогою якої виготовляють шини, вважаються не приватними, а груповими - вони відбиваються в кожному екземплярі шин які виготовлені з використанням конкретної форми), а також ті що були набуті в процесі експлуатації (пориви, порізи, потертість та інші пошкодження).

Підводячи підсумки зазначимо, що криміналістична ідентифікація виконує одне з важливіших завдань в науці криміналістиці та практиці розслідування злочинів. Для умілого цілеспрямованого її використання в практичній діяльності суттєве значення має класифікація об'єктів, а також порозуміння ідентифікаційних полів і періоду, й основ методики ідентифікації.

Використана література:

1. Белкин Р.С. Равен самому себе / Р.С. Белкин, М. Я. Сегай - К.: Лыбедь, 1991. - 144 с.
2. Котюк І. І. Теоретичні аспекти криміналістичної ідентифікації : монограф. / І. І. Котюк. - К. : Київський університет, 2004. - 208 с.
3. Колдин В. Я. Судебная идентификация / А. В. Колдин. - М. : ЛексЭст, 2002. - 528 с.
4. Сегай М. Я. Методология судебной идентификации : монограф. / М. Я. Сегай. - К. : РИО МВД УССР, 1970. - 256 с.

УДК 351.746.2

А.В. Мовчан

■ **ОКРЕМІ ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ БОРОТЬБИ
І ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ**

У статті розглядаються окремі питання інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності підрозділів боротьби з економічною злочинністю.

Ключові слова: *інформаційно-аналітичне забезпечення, інформація, інформаційні технології, аналітична розвідка, економічна злочинність.*

В статье рассматриваются отдельные вопросы информационно-аналитического обеспечения оперативно-розыскной деятельности подразделений борьбы с экономической преступностью.

Ключевые слова: *информационно-аналитическое обеспечение, информация, информационные технологии, аналитическая разведка, экономическая преступность.*

The article discusses some issues of information and analytical support for operational units of the fight against economic crime.

Key words: *information and analytical support, information, information technology, analytical intelligence, economic crime.*

Актуальність. Інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ в останні десятиліття набуло надзвичайно важливого значення.

Багатьма фахівцями та науковцями в галузі ОРД удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення вважається одним із основних напрямів підвищення результативності оперативно-службової діяльності підрозділів боротьби з економічною злочинністю, насамперед підрозділів ДСБЕЗ та БОЗ МВС України.

Ступінь наукової розробленості проблеми та поставлена мета статті. Питання інформаційно-аналітичного забезпечення ОРД підрозділів боротьби з економічною злочинністю досліджувалися у наукових працях Є.А. Антонової, К.К. Горяїнова, Д.В. Гребельського, О.Ф. Долженкова, В.П. Захарова, А.М. Лисенка, В.А. Лукашова, С.С. Овчинського, В.Л. Ортинського, В.І. Рудешка, К.Г. Сінілова, Л.П. Скалозуба, А.Д. Ульянова, М.П. Яблокова, Є.М. Яковця та інших.

Разом з тим, потреби практичних підрозділів й розроблення сучасних засобів, методів і тактики отримання інформації, з одного боку, та інтенсивне впровадження автоматизованих інформаційно-пошукових систем оперативно-розшукового призначення - з іншого, потребують нових підходів до інформаційно-аналітичного забезпечення ОРД підрозділів ДСБЕЗ та БОЗ.

Основний зміст. Слід зазначити, що в науковій літературі та нормативно-правових актах поряд з термінами "інформаційно-аналітичне забезпечення" та "інформаційно-аналітична робота" досить часто вживаються терміни "інформаційне забезпечення", "аналітичне забезпечення", "аналітична робота".

Зокрема, Є.Д. Лук'яничков розглядає інформаційне забезпечення як загальний метод організації тієї чи іншої діяльності. Разом з

тим, це процес, пов'язаний з отриманням (збиранням), переробкою, використанням та збереженням інформації, яка відображає реальні явища, події, факти тощо [1, с. 111].

У повсякденному житті під словом "інформація", як правило, розуміють відомості про явища, предмети, події, осіб тощо. Термін "інформація" походить від латинського "informatio", що в перекладі означає повідомлення, роз'яснення, відомості.

У Законі України "Про інформацію" під інформацією розуміються будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [2].

Термін "забезпечення" змістовно означає "постачання чого-небудь у необхідній кількості" [3, с. 280]. Тобто, його слід розуміти, як діяльність з отримання інформації та її впровадження в процес розслідування та розкриття злочинів.

Інформаційне забезпечення ОРД ОВС визначається як комплекс заходів, спрямованих на отримання з гласних та негласних джерел оперативно-значимої інформації, її фіксацію, зберігання, оброблення, аналіз, а також використання первинних і збагачених даних з метою виконання оперативними підрозділами покладених на них функцій [4, с. 349].

Головним завданням інформаційного забезпечення оперативного обслуговування об'єктів і галузей народного господарства є систематичне і своєчасне надходження в підрозділи ДСБЕЗ та БОЗ достовірної оперативної інформації.

Інформаційне забезпечення складається з пошуку (відбору) і визначення оперативної інформації; системи її накопичення; оброблення та аналізу.

Способи і прийоми оволодіння інформацією дозволяють зробити висновок про існування двох її видів: гласної та негласної.

Оперативні працівники підрозділів ДСБЕЗ та БОЗ у ході оперативно-розшукової діяльності вивчають документи управлінського та організаційного характеру, наприклад, статут (положення) підприємства, організації чи установи, що дозволяє визначити мету створення об'єкта, його основні функції, особливості діяльності. Отримані таким чином офіційні відомості працівники підрозділів боротьби з економічною злочинністю використовують для виявлення можливих невідповідностей, відхилень від вимог статуту (положення), який регламентує господарсько-економічну діяльність об'єкта (галузі), що обслуговується, в процесі його безпосереднього функціонування.

Іншим джерелом інформації є негласний апарат, який надає оперативним працівникам ДСБЕЗ та БОЗ відомості щодо організаційної структури об'єкта, наявності філій, розміщення складів, підсобних приміщень, комор, характеру взаємодії підприємства тощо.

Оперативно-розшукова практика свідчить, що процес збирання відомостей про господарську, фінансово-економічну діяльність підприємств недержавних форм власності, комерційних банків, бірж значно складніший. Зокрема, потрібно з'ясувати назву об'єкта і місце його розташування, дослідити відповідність діяльності комерційної структури суспільно корисним цілям, визначити можливі порушення чинного законодавства з питань кредитування, законності формування майна підприємства, з'ясувати умови користування приміщенням (безкоштовно, оренда) тощо.

На нашу думку, інформаційне забезпечення ОРД ОВС складається з трьох взаємопов'язаних компонентів:

1) інформаційних систем, у рамках яких здійснюється збір, накопичення, системне оброблення, зберігання й видача споживачу необхідної інформації;

2) аналітичної роботи, що полягає у здійсненні комплексу організаційних заходів і методичних прийомів з оброблення та синтезу наявної оперативної та іншої інформації;

3) управлінської діяльності, яка забезпечує прийняття необхідних рішень щодо стратегії і тактики протидії злочинності.

Інформаційні системи ОВС – це організаційно-технічні системи, в яких реалізуються технології оброблення інформації з використанням технічних і програмних засобів [4, с. 352].

До складу інформаційних систем можуть входити інформаційні підсистеми, які містять банки даних, поєднані технологією обміну інформацією.

В ОРД засобом встановлення істини є аналітична робота. Аналітична робота – це творча діяльність, поєднана з оцінкою наявної інформації та підготовкою на її основі оптимальних рішень.

Сутність аналітичної роботи Є.М. Яковець розглядає як обумовлений її змістом і направленістю на вирішення специфічних задач комплекс оперативно-розшукових заходів, який базується на відповідній інформаційній основі і реалізується в певних формах, з використанням спеціальних засобів і методів, спрямований на отримання достовірних даних про об'єкти аналізу [5, с. 5-6].

Термін "аналітичний" означає "стосується аналізу", заснований на застосуванні аналізу, тому можна використовувати словосполучення

"аналітична робота" і "аналітична діяльність", як тотожні слову "аналіз". У перекладі з грецького слово "аналіз" (analysis) означає розкладання, розчленування. Аналіз може бути предметним, або логічним, уявним.

Аналітична робота інтегрує в собі такі основні форми діяльності оперативно-розшукової ідентифікацію, оперативно-розшукову діагностику, оперативно-розшукове прогнозування і аналітичний пошук (аналітичну розвідку) [5, с. 28].

Аналітичне забезпечення ОРД ОВС розглядається як складова інформаційного забезпечення і може бути визначено як діяльність спеціально визначених суб'єктів (підрозділів), яка заснована на комплексному використанні загальних і спеціальних методик аналізу при дослідженні масивів оперативно-розшукової інформації та інших інформаційних ресурсів з метою отримання нових знань тактичного, стратегічного та прогностичного характеру, що мають значення для вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності.

У підрозділах боротьби з економічною злочинністю інформаційно-аналітична робота включає:

- збирання, накопичення, узагальнення і моніторинг інформації про соціально-політичні, економічні, демографічні та інші процеси, що відбуваються на території оперативного обслуговування і впливають на стан криміногенної обстановки;

- поглиблений аналіз стану криміногенної ситуації, складання на його основі плану та розроблення виважених управлінських рішень;

- проведення кримінологічних досліджень;

- прогнозування розвитку негативних тенденцій і криміногенної обстановки в галузях економіки;

- підготовка інформаційно-аналітичних та довідкових матеріалів для направлення до органів виконавчої влади;

- формування справ контрольного-наглядового провадження.

Кінцевий результат інформаційно-аналітичної роботи залежить від достовірності первинної інформації; якості вихідної інформації; кваліфікації виконавця-аналітика; адекватності заходів, що застосовуються для протидії злочинності; своєчасності і ефективності прийнятих управлінських рішень.

У практичній діяльності підрозділів боротьби з економічною злочинністю використовуються такі основні види аналізу оперативної обстановки та результатів оперативно-службової діяльності в бо-

ротьби зі злочинністю, як поточний (за добу, тиждень, місяць), завітний період (квартал, півріччя, дев'ять місяців, рік), позачерговий і проблемний.

Основними інформаційними джерелами, що використовуються в процесі інформаційно-аналітичної діяльності в ОРД, є:

- оперативні обліки, які складаються із оперативно-розшукових, оперативно-профілактичних та оперативно-довідкових обліків;
- банки даних криміналістичної, кримінологічної, адміністративної, статистичної інформації;
- банки даних інших правоохоронних органів;
- банки даних інших міністерств, відомств, підприємств, установ та організацій, які не мають прямого відношення до боротьби зі злочинністю;
- банки даних міських і обласних органів влади;
- інформація приватних охоронних агенцій;
- засоби масової інформації, у тому числі Інтернет.

Сьогодні правоохоронні органи для аналізу оперативної обстановки все ширше використовують можливості комп'ютерної техніки.

Безперечно, саме впровадження автоматизованих інформаційно-аналітичних систем у діяльність правоохоронних органів створює реальні умови для вдосконалення оперативно-розшукової діяльності.

Ми погоджуємося з думкою А.С. Овчинського й М.К. Каретникова, що застосування сучасних інформаційних технологій у боротьбі зі злочинністю дозволяє внести нове наповнення як у традиційні напрямки ОРД, так і безпосередньо в її інформаційне забезпечення. Зокрема, застосування сучасних комп'ютерних технологій в аналітичній роботі дозволяє не тільки накопичувати й аналізувати оперативну, статистичну інформацію, але й безпосередньо добувати її за допомогою електронних засобів, а також моделювати і прогнозувати розвиток ситуації [6, с. 130-131].

Поряд з терміном "аналітична діяльність" вживаються терміни "аналітичний пошук", "аналітична розвідка", "кримінальний аналіз".

Зокрема, М.П. Яблоков аналітичну діяльність називає "аналітичним пошуком" і говорить: "Сутність аналітичного пошуку на відміну від оперативного зводиться не до проведення оперативно-розшукових заходів та операцій, а до якісного, логічно вивіреного аналізу фактів, подій, відносин, зв'язків, ознак злочинної діяльності, матеріалів старих і нових оперативно-розшукових справ, що несуть важливу інформацію для оцінки проведеної роботи і визначення напрямку розвідувальної діяльності" [7, с. 22].

На нашу думку, під поняття аналітичного пошуку підпадає не будь-яка аналітична діяльність. Головна відмінність аналітичного пошуку від інформаційного полягає в тому, що крім звичайної розвідки в інформаційному середовищі аналітичний пошук націлений на отримання нових знань про розвідувальний об'єкт чи явище на основі аналітичної обробки інформації. Коли йдеться про аналіз наявної інформації, яку містять матеріали кримінальних чи оперативно-розшукових справ, криміналістичний аналіз здебільшого полягає у перевірці інформації, систематизації її, встановленні зв'язків між об'єктами, які, знайшли відображення в існуючих документах. Термін "аналітичний пошук" вважається більш доцільним, коли йдеться про аналіз інформації в інформаційних системах.

С.С. Овчинський, характеризуючи аналітичну розвідку, відзначає, що вона включає вивчення матеріалів статистичних даних, відомостей, які містяться в державних і недержавних автоматизованих банках даних та інформаційних системах [8, с. 318].

Сьогодні, коли практично будь-яка установа має в користуванні досить значні інформаційні масиви, аналітичний пошук або за термінологією ряду фахівців "аналітична розвідка" стає першим установчим етапом інформаційної роботи, коли структуровані дані у вигляді електронних баз і банків даних виступають як джерела початкових відомостей, які передують оперативним та оперативно-технічним заходам та орієнтують останні на конкретних осіб і події, що зв'язані зі сферою оперативних інтересів суб'єктів оперативної діяльності [9, с. 243].

На нашу думку, основними завданнями інформаційно-аналітичного забезпечення ОРД ОВС є:

- формування єдиних оперативних обліків, передбачених Законом України "Про оперативно-розшукову діяльність" та регламентованих нормативно-правовими актами МВС;

- формування єдиної інтегрованої інформаційно-аналітичної системи оперативного призначення "ОРІОН", інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ України (далі – ІППС), спеціалізованих АППС;

- координація оперативно значущої інформації, необхідної оперативним підрозділам при здійсненні ними оперативно-розшукової діяльності, шляхом здійснення інформаційно-аналітичної роботи;

- аналіз стану окремих напрямків оперативно-розшукової діяльності в ініціативному порядку та за завданнями керівництва МВС, ГУМВС, УМВС;

- інформаційно-статистичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності.

Для інформаційно-аналітичного забезпечення оперативних підрозділів ОВС використовуються інформаційно-пошукові системи "ОРИОН", ШПС, "Скорпіон", "ОСА", "Антарис" та інші.

Так, ШПС створена з метою об'єднання існуючих в ОВС інформаційних підсистем в єдиний інформаційно-аналітичний комплекс із використанням сучасних інформаційних технологій, комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання та підтримки оперативно-службової діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ, суттєве зміцнення їх спроможності протидії та профілактиці злочинності.

Для інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів кримінальної міліції функціонує автоматизована інформаційно-аналітична система оперативного призначення "ОРИОН".

Для інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю в їх структурі функціонує АІПС "Скорпіон". Підрозділи оперативної служби формують автоматизовану інформаційно-пошукову систему "ОСА", а підрозділи оперативно-технічних заходів - автоматизовану інформаційну систему "Антарис".

Висновки. Отже, головною метою інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів боротьби з економічною злочинністю є:

- забезпечення системного моніторингу стану криміногенної ситуації і результатів оперативно-службової діяльності;

- суттєве підвищення якісного захисту економічних інтересів держави за допомогою поглибленого аналізу та прогнозування подальшого розвитку криміногенних чинників для розробки виважених управлінських рішень;

- систематичне інформування органів влади, управління та керівництва ГУДСБЕЗ ДКМ та ГУБОЗ МВС України про фактичний стан криміногенної ситуації в галузях економіки, результати боротьби з економічною злочинністю та тенденції її розвитку;

- підготовка обґрунтованих пропозицій щодо розробки нових законодавчих актів, внесення змін і доповнень до нормативно-правової бази з питань оперативно-службової діяльності.

На нашу думку, інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності - це передбачена законодавством Укра-

їни та врегульована відомчими нормативно-правовими актами система заходів, спрямованих на збір, оброблення, узагальнення, аналіз, зберігання та використання інформації, у тому числі обмеженого доступу, що має значення для вирішення завдань ОРД, в інтересах кримінального судочинства, безпеки громадян, суспільства і держави.

Використана література:

1. Лук'янчиков Є.Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів: Монографія. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 360 с.
2. Закон України "Про інформацію". Відомості Верховної Ради України. – К., 1992. – № 48. – Ст. 650.
3. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.; Ірпінь: Перун, 2004. – 1440 с.
4. Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10 т. / Відп. редактори В.В. Коваленко, Є.М. Моїсєєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. – К., Атіка, 2010. – Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). – 1128 с.
5. Яковец Е.Н. Проблемы аналитической работы в оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел: Монография. – М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2005. – 219 с.
6. Овчинский А.С., Каретников М.К. Проблемы подготовки специалистов в области применения современных информационных технологий // Вестник МВД России, 2000. – № 4-5. – С. 129-135.
7. Яблоков Н.П. Укрепление законности и борьба с преступностью // Вестник Московского ун-та. Сер. 11. Право. – М., 2001. – № 6. – С. 15-22.
8. Овчинский С.С. Оперативно-розыскная информация / Под ред. А.С. Овчинского и В.С. Овчинского. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 367 с.
9. Захаров В.П., Рудешко В.І. Проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних структур: Навчально-практичний посібник. – Львів: ЛьвДУВС, 2007. – 372 с.
10. Антонова Э.А., Ульянов А.Д. Организация информационно-аналитической работы по борьбе с экономическими и налоговыми преступлениями ОВД: Учебное пособие / Академия экономической безопасности МВД России. – М., 2005.
11. Оперативно-розшукова діяльність (особлива частина): навч. посібник / за заг. ред. Б.В. Шура. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 436с.